

| IN MEMORIAM

| ANICA CEVC
| (1926–2011)

Dr. Anica Cevc je Narodni galeriji posvečala vso svojo profesionalno predanost in strokovno kompetenco prek šestdeset let. Narodni galeriji je dala podobo in vsebino, načrtala je pot, po kateri hodimo njeni nasledniki. Narodno galerijo je ustvarila takšno, kakršna je: ugledna, spoštovana, strokovna, vitalna in zvedava institucija z dolgo tradicijo in z bogatimi zbirkami. Težko najdemo med slovenskimi umetnostnimi zgodovinarji osebnost, ki bi v svojem delu zapustila tako vseobsegajočo dediščino – od znanstvenih razprav, razstav, razstavnih katalogov in monografskih publikacij, poljudnih člankov, prispevkov za razne enciklopedije in leksikone do zgraditve institucije, ki se je pod njenim vodstvom prostorsko razširila, vsebinsko osmislila in utrdila svoj položaj vodilne ustanove na področju likovne umetnosti, na katerem se odlikuje z največ izdanimi znanstvenimi publikacijami in z največjim številom opravljenih temeljnih raziskav. Anica Cevc pravzaprav JE Narodna galerija.

Leta 1950 je diplomirala in začela delati v Narodni galeriji kot kustodinja. Prva razstava, ki jo je pripravila – o Fortunatu Bergantu –, je bila zanjo usodna, saj je baročno slikarstvo ostalo njena najljubša tema tudi po tem, ko je leta 1964 najprej neformalno, leta 1965 pa tudi formalno prevzela mesto ravnateljice Narodne galerije, ki jo je vodila

osemindvajset let, do leta 1991, torej še zadnje leto pred upokojitvijo. A tudi pozneje je z galerijo in za galerijo živela dalje.

Skupaj z Nacetom Šumijem in s Sergejem Vrišerjem je sestavljala trojico barokistov, ki so se lotili temeljnih raziskav arhitekture, kiparstva in slikarstva baročnega časa na Slovenskem. Njeni junaki so bili – poleg Berganta – tudi Leopold Layer, Matthias von Görz, Franc Jelovšek, Valentin Metzinger in Anton Lerchinger. Opravila je pionirske raziskave in z elegantnim jezikom izoblikovala teze, ki trdno stojijo še danes.

Ledino je v mnogih pogledih orala tudi kot ravnateljica Narodne galerije. Razvila in utrdila je tipologijo razstav, ki so slonele na doslednem znanstvenem delu. Skupaj s sodelavci in tudi kolegi zunaj galerije je poskrbela za serijo monografskih raziskav in predstavitev slovenskih slikarjev 18., 19. in 20. stoletja. V času njenega ravnateljavanja so se zvrstile razstave Mihaela Stroja, Ivane Kobilce, Jožefa Petkovška, Ferda Vesela, Ivana Vavpotiča in tudi takšnih, kakor so, denimo, Franc Kavčič, Jožef Tominc in Fran Klemenčič, ki so komaj prek razstav v Narodni galeriji stopili v našo zavest kot sestavni del naše likovne dediščine. Z leta 1988 odprto razstavo Antona Ažbeta in njegovih učencev smo se šele zares zavedeli Ažbetove učiteljske širine. Z dvema razstavama je v temeljih opredelila fond evropskih slik v Narodni galeriji in zunaj nje, organizirala je pripravo preglednih, sintetičnih razstav, med katerimi ostaja nepresežen pregled umetnosti 17. stoletja na Slovenskem, in zagotovila gostovanje zbirke Narodne galerije na Dunaju, v Pragi, v Parizu, v Berlinu, v Barceloni, v Budimpešti in drugod. S tem je bil povezan vedno večji ugled Narodne galerije v tujini, ki je po drugi strani omogočil tudi gostovanja uglednih evropskih muzejev z izbranimi poglavji iz evropske umetnosti v Narodni galeriji. Zasluga Anice Cevčeve so tudi jasne in pregledne muzejske publikacije, razstavni katalogi s čvrsto vsebinsko shemo, z disciplinirano zbranimi podatki o umetnikih in umetninah; vogelni kamni umetnostnozgodovinske stroke.

Vedno je imela v mislih najširšo publiko, ki ji je treba približati likovno dediščino. Zavedala se je, da se vzgoja obiskovalcev začne v šoli ali še prej. S serijo predavanj, s škatlami diapozitivov in s ciklom manjših razstav je s kolegi obiskovala bolj ali manj odročne kraje po Sloveniji. Leta 1963 so v Narodni galeriji zaposlili prvega kustosa pedagoga, enega prvih v Jugoslaviji. Med njenimi najbolj domiselnimi inovacijami

na tem področju je bila slikanica o škratu Galu, ki popelje najmlajše obiskovalce v galerijsko zbirko.

Baročno slikarstvo je ostalo njena tema tudi še po upokojitvi, ko je raziskovala in raziskala svoj davni deziderat – obsežni Metzingerjev opus in pozneje še freskanta Lerchingerja.

Barok je bil njena najljubša tema najbrž tudi zato, ker je bil blizu njenemu značaju: živahnemu, radovednemu, vitalnemu. A znala je biti tudi drugačna, trda, ostra, stroga, kritična in neizprosno odkrita – vendar nikoli premočrtna, nikoli suhoparno uradniška. In vedno pravična. Smisel njenih stališč, ki so se včasih zdela nam, mlajšim, nenavadna, se je vedno pokazal kot pravilen, čeprav včasih šele dosti pozneje.

Njena uporna narava se je kalila v OF in verjetno ji je njena medvojnja opredelitev pozneje pomagala premostiti razlike, nastale zaradi njenega svetovnega nazora; ločevale so jo od ljudi, ki so odločali tudi o usodi galerije. Pa ne le to, politična in diplomatska spretnost, organizacijska sposobnost in daljnovidnost so bile lastnosti, ki so prepričale. Nobena ovira je ni ustavila za dalj časa. Korak za korakom je gradila moralno in strokovno avtoriteto, ki ju je brez pomisleka zastavila za Narodno galerijo, kadar je bilo to potrebno. Pogumno je stopala dalje, po poti, ki so jo začrtali njeni predhodniki; to pot je utrdila in razširila. Nikoli ni zamudila priložnosti, ko je bilo pomembno povečevanje umetnostnega fonda, ko so nastopile možnosti za nove pridobitve. Opravila je velikansko delo, katerega obsega in pomena se težka zavedamo še tisti, ki smo doživljali razcvet Narodne galerije pod njenim vodstvom.

Verjetno najbolj daljnosežna pa je njena vloga *graditeljice* Narodne galerije. Prostorsko širitev stavbnega kompleksa, ki jo je velikopotezno domislila, je izpeljala pod izjemno težkimi pogoji: javnosti je predala novo razstavišče, prostor za zbirko slik evropskih šol, imenitne depoje, delovne in servisne prostore. Njena zamisel je bila selitev Robbovega vodnjaka izpred magistrata na varno, pod novo streho Narodne galerije.

Narodna galerija je bila njena ljubezen, ki ni nikoli usahnila. Prenašala jo je na druge: na tiste, ki so z njo živeli, na nas, ki smo bili njeni sodelavci, na obiskovalce. Do zadnjega je živo spremljala njeno življenje. Veselila se je vsake razstave, kataloga, vsake nove umetnine v zbirki ... Posebno pa se je veselila nad razgrnjenimi načrti skorajšnje prenove svoje matične hiše, Narodnega doma, ki jo je sanjala, a jo

bomo, žal, dočakali brez nje. O Narodnem domu so pogosto tekle najine besede. Dolgi telefonski razgovori so bili zanjo stik z njeno galerijo, za nas, zame, pa vir navdiha, usmeritev, preveritev načrtov, pogled na kompas. Bila je očarljiva sogovornica. Na ljudi in na stvari je gledala s širokega zornega kota, ni gojila zamer, znala je odpuščati in pozabljati. Njena neusahljiva moč je zbujala zaupanje in vero v prihodnost ljudi in sveta in v prihodnost njene Narodne galerije. Njen živahni, lucidni duh se je z leti še okreпил, moči, ki so počasi zapuščale telo, so se nase-lile v njenem duhu, njena vitalnost je vedno znova presenečala. Tudi s to izjemno, nenavadno in nadvse sijajno značajsko lastnostjo nam dr. Anica Cevc, naša ljuba ravnateljica, ostaja zgled, ostaja nam nedosežno merilo, velika osebnost včerajšnje in današnje Narodne galerije.

Barbara Jaki